

Václav Cílek

Laureát Ceny Nadace VIZE 97 v roce 2009 o sobě:

Narodil jsem se v Brně Židenicích dne 11. 5. 1955. Otec pracoval u naftových dolů a maminka na Vysoké zemědělské škole. Oba byli v Brně víceméně náhodou, protože pocházeli z malých hospodářství v Netvořicích na Benešovsku a od Lázní Bělohradu v Podkrkonoší. Nepřijal jsem Brno za své rodné město – ale mnohem později jsem si pod vlivem Vladimíra Boudníka a Bohumila Hrabala zvolil Libni.

Od pěti let jsem žil v Praze Dejvicích a později na Veleslavíně. Skončil jsem devátou třídu a odjel za otcem do Tanzánie, kde jsem dokončil druhý ročník svahilsko-anglické školy „Dodoma schule ya sekondari“. Každý den jsme se učili devět hodin, ale v sobotu jenom šest. Byl jsem jediný běloch na škole. Bylo to skoro vždy skvělé, i když ve škole existovaly tělesné tresty. V občanské nauce mi profesor na vysvědčení napsal, že skoro nic neumím: *yu mbovu sana*. Prošel jsem kus Afriky, viděl mnoho zvířete a cítil prostor kontinentu.

Po návratu jsem nastoupil na další výbornou školu – hornickou průmyslovku v Příbrami, kde jsem se vyučil štajgrem. Pak jsem si řekl, že je lepší být nepřijat na Přírodovědeckou fakultu než se dostat na jinou školu. Nakonec mně přijali. Vystudoval jsem ložiskovou geologii. Zabýval jsem se tehdy hlavně příbramským uranovým ložiskem. Jezdil jsem do Slovenského krasu, který považuji za jednu z nejkrásnějších krajin svého života.

Z nějakého důvodu jsem se dostal na ústav, který se po roce 1990 opět jmenoval Geologický ústav tehdy ČSAV, dnes AV ČR. Působím zde dodnes. S určitými potížemi a protekcí jsem nastoupil na vojnu do Jihlavy k tankovému pluku, kde jsem byl vytrénován na prestižní funkci pomocníka kuchaře v mobilní kuchyni. Ve vojenské knížce mám záznam „odňat status absolventa, nepovyšovat do důstojnické hodnosti“. Kvůli vytríbenému smyslu pro humor mně nevzali ani do KSČ, ale nebral jsem to jako diskriminaci. Rovněž rodiče nikdy nebyli ve straně. Docela dobře jsme přežívali v šedé zóně. Maminka si našla místo redaktora-botanika v nakladatelství Academia a otec pracoval jako geolog, kde to šlo – zejména v Chomutově, Tuchlovicích, Dar-es-Salaamu a Maputu.

Oženil jsem se a začal studovat měsíční vzorky přivezené sovětskými satelity. Nějakou dobu jsem tomu věřil. Aktivně jsem se věnoval jeskyním a starým dolům. Hodně jsem psal. Po návratu z Himalájí, kde jsem málem zahynul, jsem se odpoutal od východní kultury a přijal tu svoji. Neumím ji však popsat. Narodily se nám dvě dcery – starší Kristýna a mladší Eliška. Miloval jsem Boudníkovy grafiky, sedával u Hrabalova stolu, docházel za Liborem Fárou a rád klábosil se Zdeňkem Boušem, Boudníkovým spolužákem. Rovněž jsem vedl četné hermetické hovory s Ladislavem Zadrobílkem. Byly to formativní roky.

Během sametové revoluce jsem byl aktivní, ale už se za to nestydím. Posílali mě roznášet revoluci mezi těžké případy – horníky a dělníky. Když jsem jako zástupce OF byl donucen zpívat na jevišti přeplněného jabloneckého divadla s Karlem Zichem „*We shall overcome*“, pochopil jsem, že revoluce pro mě skončila a stáhl jsem se. Dost jsem pracoval a nejčastěji s Vojenem Ložkem v oboru krasových sedimentů, ochraně přírody a vývoje krajiny. Odjel jsem do Amherstu v Massachusetts dokončit paleoklimatický grant Jiřího Kukly. Pilně jsem docházel do Pražské imaginace a patřil jsem k ní.

Pak jsme se všichni sešli v Centru teoretických studií a na obnovené Katedře dějin a filosofie přírodních věd na Přírodovědecké fakultě. Centrální postavou byl Zdeněk Neubauer. Vzniklo něco, co bylo později nazýváno silnou generací: Stanislav Komárek, Zdeněk Kratochvíl, Jiří Sádlo, Ivan Horáček, Anton Markoš. Díky Ivanovi Havlovi jsme se často potkávali s Petrem Vopěnkou, Janem Sokolem, Zdeňkem Pincem, s Patočkovým okruhem, ale také Pražskou surrealistickou skupinou a velice mnoha zajímavými lidmi jako je např. Fritjof Capra nebo Benoit Mandelbrot. Martin Palouš mne zatáhl učit americké studenty.

Bylo nás víc, kteří jsme se někdy kolem roku 1992 nakazili silou české krajiny. Základ nám byl dán Ložkovou „Přírodou ve čtvrtohorách“, archeologickými studiemi a nejspíš Karlem Hynkem Máchou. Vstoupil jsem na částečný úvazek (0,2) do Centra teoretických studií vedeném náčelníkem Ivanem Havlem, což byla hned po příbramské hornické průmyslovce další dobrá škola mého života. Kancelář jsem sdílel se Zdeňkem Neubauerem. Po sedmi důležitých letech jsme oba vděčně odešli.

Pracoval jsem dál v Geologickém ústavu, ale učil jsem na Institutu základů vzdělanosti, později na Fakultě humanitních studií, ale také na Filosofické fakultě UK (Erasmus, USAC), CERGE, Akademii výtvarných umění v Praze či Fakultě výtvarných umění v Brně. Nejvíc doma jsem však v Collegiu Hieronymi Pragense vedeném Zdeňkem Starým. Ale už se mi nechce přednášet. Bylo toho opravdu moc.

První článek o klimatických změnách jsem napsal v roce 1988. Pak ještě nějakou dobu před módní ekologií, pak následovala dvacetiletá série článků, vystoupení, pořadů, rozhovorů, workshopů a exkurzí týkající se proměn životního prostředí, klimatických změn a vztahu ke krajině. Byly to stovky, spíš tisíce akcí. Jejich výsledkem možná bylo to, že se tak asi 2% (či méně) populace začaly na krajinu, své místo či dobu dívat trochu jinak. První skutečná kniha („Krajiny vnitřní a vnější“) mi vyšla až skoro v padesáti po 33 letech psaní a to omylem. Nakladatel chtěl vydat Schamovu „Krajinu a paměť“ a nemohl sehnat všechny copyrighty k obrázkům. Petr Bílek mně tehdy jako lacinější náhražku doporučil místo Schamy a tím ze mě udělal literáta. Nemohu si vynachválit to, že jsem měl tolik času na tříbení a filtrování zkušeností a že v tomto věku jsem již líný na to, abych se nějak výrazně měnil podle stavu funkcí či mediální odezvy.

Dílo je rozptýlené do mnoha směrů. Kromě série dílčích studií např. o pískovcovém reliéfu či krasových sedimentech jsem systematicky psal zejména o krajině a klimatu.

Pomáhal jsem do češtiny zavádět slova jako antropocén, geodiverzita či oceánský výměník. Snažil jsem se a to většinou s pocitem povrchnosti propojovat humanitní a přírodovědní obory a obecně rozšiřovat způsoby, jakými uvažujeme o světě a básnivě v něm bytujeme. Dnes funguji víc jak učitel než jako vědec. Střídavě jsem vedl jak komorní život učenice a sběratele grafiky, tak i aktivnější život jeskyňáře, kopáče a průzkumníka starých dolů. Byl jsem vesměs omylem zadržen policií několika států, například v Tanzánii za útok na ministra vnitra, v NDR za nelegální překročení státní hranice či ve Vietnamu za fotografování vojenské základny. Na těle nosím něco jizev po nožích z různých přepadení a dalších, zejména podzemních karambolů. Nic mimořádného.

To by asi tak mohlo stačit. Nejsem tady přece proto, abych mluvil o sobě (ono to stejně jinak ani nejde), ale spíš abych s radostí a vděčností ukazoval někam za sebe a na celý ten poutavý a zvláštní svět kolem nás. *Tak rychle se mění !*

Václav Cílek